

דוגמא ד' - בהפסוק 'הנה אנכי שלח מלאך לפניך' מפרש שמלאך אינו מלאך כפשוטו

ד. בפרשת משפטים על הפסוק 'הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמורך בדרך' וכו' (פרק כ"ג פסוק כ'), פירש הפירוש המכונה "פשוטו של מקרא", "את מלאכי (השגחתי והשראת שכינתי בעמוד האש והענן), לשמור אתכם" וכו', "[וכוונת הדברים לומר, שמסיום מתן תורה ואילך, שוב לא יבא דבר ד' אליהם בגילוי שכינה בדרגה נבואית העליונה כפי שזכו במעמד הר סיני, אלא יהיו מונהגים על ידי שליחי ד' ונביאיו, שעל פי הוראתם יעשו וינהגו] (ע"פ מלבי"ם)." ובאותיות קטנות כתבו: "מלאך על פי המבאר בחלק מן המפרשים, הלשון מלאך האמור כאן אינו מורה בהכרח על מלאך מסוים, אלא יש במשמעו עצם השראת השכינה בקרב ישראל, הן להשגיח עליהם להגן בעדם" וכו', "אשר לכך עומדים לפני ד' תדיר מלאכים ומשרתים רבים לעשות את דברו, וכענין שנאמר 'חנה מלאך ד' סביב ליראיו'" וכו', "ועל דרך זה מכנה גם עמוד האש והענן שעל פיו היו הולכים ישראל בלשון מלאך, כמו שנאמר 'ויסע מלאך האלקים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם', וכן מצאנו לשון מלאך הרומז על משה עצמו, שנאמר, 'וישלח מלאך ויצאנו ממצרים', על שם שהוא הנהיג את ישראל על פי ד' ובשליחותו, כענין שנאמר, 'ומלאך פניו הושיעם' וכו', (ראה רד"ק שם), "עכ"ל. ובפסוק כ"א שם 'כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרב' כתבו וז"ל, "אל תטעה לחשב שאם תמרה את פיו תוכל לבקש סליחתו ויכפר עוונך, כי הרי שמי בקרב, כלומר, 'בשמי הוא מצוה לכם, אבל לשאת לפשעכם אין בידו רשות' (רשב"ם)". ובאותיות קטנות כתבו: 'שמי בקרב' "שהרי עמוד הענן והאש אינו כישות נפרדת לעצמה, אלא הוא מראה כבוד ד' המתראה ומתלבש בדמות כזו, וכלשון הכתוב, 'כי אתה ד' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ד', ועננך עמד עליהם, ובעמד ענן אתה הולך לפניהם' וכו' וכמו כן כל דברי משה ואהרן הנאמרים אל העם, הם הם דברי ד' עצמם, וכמאמר משה אל עדת קרח, בזאת תדעון כי ד' שלחני" וכו' 'כי לא מלבי' וכו' ", "עכ"ל.

ובקיצור כוונת דבריהם הוא, שמלאך הנאמר בפסוק אינו מלאך כפשוטו כפי מה שאנו מורגלים להבין ולפרש, וכפי שבאמת פירשו רובא דרובא מהמפרשים, רק כוונת מלאך הנאמר כאן הוא השגחה והשראת שכינה, דהיינו עמוד אש וענן. והמשך הפסוק שמי בקרב, הכוונה שעמוד ענן ועמוד אש אינו ישות נפרדת, רק הוא מראה כבוד ד' המתראה ומתלבש בדמות כזו. וגם דכוונת הפסוק כאן הוא, שבא לומר, דלא יהיה גילוי שכינה יותר

[בדרגא נבואית העליונה], כמו שהיה להם במעמד הר סיני, רק ההנהגה יהיה ע"פ שליחי ד' ונביאיו, שעל פיהם יעשו וינהגו. והנה פירוש זה מוציא כל הפסוק מפשטותו, דמדברים כאן על מלאך ד' במובן הפשוט, ולדבריהם אין כאן מלאך כלל.

פירושם הוא נגד המפרשים כולל המלבי"ם שמציינים ומוריד הפסוק מקדושתה רח"ל

והנה אין כאן המקום לפרש פסוק זה, ובפרט שהמפרשים האריכו כאן בפירושם. אבל זאת נאמר, שרובא דרובא מהמפרשים^{צט}, כולל המלבי"ם, מפרשים מלאך כפשוטו, ולא כדבריהם. וכן כל פירושם, הן דכוונת מלאך כאן הוא ענני הכבוד וענני האש, והן דהכוונה שמעכשיו כל ההנהגה של כלל ישראל יהיה ע"י שליחי ד' ונביאיו, אינו לא במלבי"ם ולא בשאר מפרשים, וללא שום סיבה הם מוציאים מציאת המלאכים מהפסוק, וגם מוציאים הפסוק מפשטותו ומורידים אותה מקדושתה רח"ל.

צט. עיין תרגום אונקלוס, תרגום יונתן, רס"ג, ר"ח, רשב"ם, רמב"ן, אבן עזרא, אברבנאל, מלבי"ם, נצי"ב, ועוד, ואפילו מיעוט המפרשים שלא פירשו כפשוטו דהולך על מלאך - שהוא מיעוט דמיעוטא מהמפרשים - הוא מטעמים אחרים ואין כאן המקום לפרטם, וכמובן שכולם פירשו כפי דרכם המשיך של הפסוקים, וכולם לא פירשו כדברי הפירוש המכונה "פשוטו של מקרא".

ק. הנה רובא דרובא מהמפרשים ראשונים ואחרונים, מפרשים הפסוק על מלאך כפשוטו ודלא כדבריהם, והרבה מהמפרשים [כולל המלבי"ם] נתנו כאן שם מסוים באיזה מלאך מיירי הפסוק, וכסיום הפסוק כי שמי בקרבו, והכל מדברי חז"ל. גם הרי עצם פירושם, דהכוונה **להשגחתו** ושכינתו בעמוד אש ועמוד ענן, לא נמצא בשום פירוש, [עכ"פ בצורה שהם כתבו], ומעולם לא פירש המלבי"ם הפסוק כאן כך, והוא טעות גמור בדברי המלבי"ם. וגם מה שמתייחסים להמלבי"ם, דכוונת הכתוב כאן הוא דהנהגה יהיה מכאן ואילך על ידי שליחי ד' ונביאיו, ולא גילוי שכינה בדרגא נבואית כמעמד הר סיני, גם פשוט זה לא נמצא בדברי המלבי"ם בכלל. וגם הפשוטו של מקרא של המשך הפרשה 'כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו' אינו מתפרש לפי דבריהם. ומה שהביאו פירוש הרשב"ם להפסוק, 'כי לא ישא לפשעכם' וכו', הרי הוא להיפוך מפירושם לתחלת הפרשה של 'הנה אנכי שולח מלאך', דהרשב"ם מפרש שם שהמלאך הנאמר כאן הוא מלאך כפשוטו, וכמו רובא דרובא מהראשונים.

וגם עצם הפירוש של 'ויסע מלאך אלקים' הנאמר בפרשת בשלח, דהולך על עמוד הענן ועמוד האש, דזה לקחו מדברי המלבי"ם, ליתא במלבי"ם, וכוונתו שם הוא רק על עמוד האש עיי"ש בפרשת בשלח, רק דכאן כתב דגם עמוד הענן היה מלאך, [וכוונתו - וכן הוא כוונת מפרשים אחרים שכתבו על העמוד ענן ועמוד אש שהיו מלאכים - דעמוד הענן והאש היו מלאכים כפשוטו בצורת עמוד הענן